

Sygn. akt I ACa 690/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wolczańska
Sędziowie :	SA Elżbieta Karpeta SA Ewa Jastrzębska (spr.)
Protokolant :	Justyna Wnuk

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2012 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa K. S.

przeciwko M. S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 26 marca 2012 r., sygn. akt I C 785/10

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki 3321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) złotych, w tym 621 (sześćset dwadzieścia jeden) złotych podatku od towarów i usług, tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 690/12

UZASADNIENIE

Powódka K. S. wniosła o zasądzenie od pozwanego M. S. kwoty 150.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa.

W uzasadnieniu podała, iż dokonała szeregu nakładów na nieruchomościę podarowaną pozwanemu i domaga się zwrotu ich wartości.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa i zwrot kosztów procesu.

Zarzucał, iż wszelkie nakłady uczynione zostały przez rodziców, którzy trwali we wspólności majątkowej, stanowiły darowiznę na jego rzecz i pozwany był w tym czasie małoletni. Skoro nakładu dokonano w trwania wspólności ustawowej między rodzicami to wytoczenie powództwa przez jego matkę bez zgody ojca jest niedopuszczalne.

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 18 marca 2010r. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 49.953,77 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 3.10.2008r., oddalając powództwo w pozostałym zakresie. Sąd ten przyjął, że powódka mogła żądać zwrotu jedynie nakładów koniecznych i tylko o tyle, o ile właściciel wzbogaciłby się bezpodstawnie jej kosztem w oparciu o art. 226 § 2kc, gdyż była samoistnym posiadaczem nieruchomości w złej wierze.

Na skutek apelacji powódki i pozwanego Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 16 września 2010r. uchylił zaskarżony wyrok w punkcie 1 zasądzającym roszczenie oraz w punkcie 2, w części obejmującej żądanie zasądzenia kwoty 41.739 zł oraz w pozostałych punktach i przekazał w tym zakresie sprawę do ponownego rozpoznania. W motywach wskazał, iż powódki nie można było uznać za samoistnego posiadacza nieruchomości, zatem rozstrzygnięcie oparte na art. 226 § 2 kc jest błędne.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy powódka domagała się zasądzenia od pozwanego kwoty 91. 692 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 3 października 2008r., a jako podstawę roszczenia wskazała art. 742 kc, 405 kc, art. 226 kc, bądź art. 230 kc w zw. z 266 kc, a także 752 kc.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 26 marca 2012r. zasądził od pozwanego na rzecz powódki 50.759,61 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 3 października 2008r., w pozostałej części powództwo oddalił, zniósł wzajemnie koszty procesu, odstąpił od obciążania powódki kosztami sądowymi z zasądzanego roszczenia, nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Katowicach 6.234 zł tytułem kosztów sądowych, przyznał pełnomocnikom: powódki i pozwanego z urzędu po 14.391 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej.

Ustalił w uzasadnieniu, iż w czasie trwania małżeństwa powódki z L. S. nabyli oni od rodziców powódki własność nieruchomości gruntowej, położonej w B. przy ul. (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta KW Nr (...) przez Sąd Rejonowy w Będzinie. Na nieruchomości tej rozpoczęli budowę domu mieszkalnego. Małżonkowie S. rozstali się w roku 1998 i pozostawali w faktycznej separacji. Od tego czasu przestali wspólnie zamieszkiwać. Wówczas budynek na nieruchomości tej był w stanie tzw. surowym otwartym. Rozstając się postanowili rozdysponować swój majątek na rzecz synów. Nieruchomość położoną w B. przy ul. (...) podarowano w dniu 2.10.2000r. pozwanemu (dowody wypisu aktu notarialnego Rep A nr (...))z dnia 2.10.2000r. k. 5-8, zeznania św. L. S. k. 103, zeznania powódki k. 111, zeznania pozwanego k. 111-112). Wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 12 grudnia 2006r. małżeństwo powódki i L. S. zostało rozwiązane przez rozwód z winy obu stron (dowód - wyrok z 12.12.2006r. XVIIIRC 1306/05). Pozwany w czasie zawarcia umowy darowizny ukończył 15 lat. Zamieszkiwał wspólnie z powódką do końca sierpnia 2004r. w domu należącym do rodziców powódki, który graniczy z nieruchomością podarowaną pozwanemu. Pozwany osiągnął pełnoletniość 16 lipca 2003r. W czasie, gdy zamieszkiwał z powódką prowadził z nią wspólne gospodarstwo domowe. Powódka planowała zamieszkać z pozwanym w podarowanym mu domu (dowód : zeznania powódki k. 287-288, zeznania pozwanego k. 289). Po przekazaniu pozwanemu własności nieruchomości powódka sprawowała nad nią pieczę, gdyż jej syn był w tym czasie małoletni. Ażeby budynek nie uległ zniszczeniu, wiosną 2001r. przy pomocy osób znajomych doprowadziła do położenia papy na dach. W roku 2003 rozpoczęła generalny remont dachu, polegający na pokryciu go ceramicznymi dachówkami, który zakończył się pod koniec jesieni. W pracach naprawy starego dachu i jego demontażu, przy planowaniu podwórza oraz przy nakładaniu tynku na pomieszczenia gospodarcze uczestniczył znajomy powódki A. Z.. Prace wykonywał odpłatnie. Brał również udział w naprawie rynien. L. K. w ramach prac na nieruchomości wykonywał wylewki betonowe w budynku gospodarczym (dowody: zeznania powódki k. 288, zeznania św. L. K. k. 101, zeznania św. A. Z. k. 101-102, zeznania św. J. P. k. 102). W okresie od 3 października 2000r. do 16 lipca 2003r. powódka na tej nieruchomości wykonała prace polegające na koszeniu trawników, zabezpieczeniu i naprawie dachu. Po 16 lipca 2003r. powódka przeprowadziła remont posadzek (w pomieszczeniu pod drzwiami i kotłowni) oraz remont stropodachu, pokrycie i odnowienie: konstrukcji dachu, wykonanie nowych kominów oraz

przeprowadzenie - remontowych w budynku gospodarczym. Natomiast przez obydwu powyższe okresy wykonywała prace polegające na porządkowaniu ogrodu i terenu wokół nieruchomości. Również w obydwu okresach ponosiła koszty podatku od nieruchomości. Prace przeprowadzone w okresie od 3 października 2000r. do 16 lipca 2003r. polegające na zabezpieczeniu i naprawie dachu stanowiły nakład konieczny na przedmiot nieruchomości, ponieważ bez zadaszenia mury budynku mogłyby ulec zniszczeniu. Ich wartość wynosiła 1.339,67 zł, wg. cen z drugiego kwartału 2003r., a 1.905,05 zł według cen z drugiego kwartału 2009r. Wartość prac ogrodnich na nieruchomości, stanowiły nakłady o charakterze zbytkownym, ponieważ nieruchomość gruntowa była terenem budowy. Ich wartość wynosiła 6354 zł w okresie do 16 lipca 2003r., zaś po tej dacie do 3 marca 2008r. przekładała się na kwotę 11.146 zł. Dokonane po 16 lipca 2003r. prace polegające na wykonaniu konstrukcji pokrycia, odnowienia i kominów u docelowego stanowiły nakład użyteczny nie będący nakładem koniecznym, gdyż budowa została przerwana na czas nieokreślony, dlatego nie występowała przyczyna techniczna dla realizacji budowy dachu docelowego. Można go było wykonać po podjęciu decyzji o kontynuacji budowy. Wartość tych prac wynosiła 31.083,14 zł według z drugiego kwartału 2003r., a 43 017,22 zł według cen z drugiego kwartału 2009r. Także nakłady użyteczne nie będące nakładami koniecznymi stanowiły koszty podłogi pod posadzkę i płyty stropodachu, gdyż ich brak nie pogarsza stanu technicznego budynku będącego w budowie. Ich łączna wartość wynosiła 1.849,59 zł według cen z drugiego kwartału 2003r., a 2.749,40 zł według cen z drugiego kwartału 2009r. Prace remontowe dotyczące naprawy budynku gospodarczego stanowiły nakład konieczny. Ich wartość wynosiła 1386,70 zł według cen z drugiego kwartału 2003r., a 1.966,45 zł według z drugiego kwartału 2009r. Przeprowadzone przez cały czas prace polegające na koszeniu trawników stanowiły nakład o charakterze koniecznym. Wartość tych prac w okresie do 16 lipca 2003r. wynosiła 689,05 zł według cen z drugiego kwartału 2003r., a 1.205,18 zł według cen z drugiego kwartału 2009r, natomiast ich wartość w okresie od 17 lipca 2003r. do 3 marca 2008r. wynosiła 1.240,29 zł według cen z drugiego kwartału 2003r., a 2.169,32 zł według cen z drugiego kwartału 2009. Łączna wartość nakładów koniecznych i użytecznych w okresie od 17 lipca 2003r. do 3 marca 2008r. według cen z drugiego kwartału 2003r. wynosiła 36.416,94 zł a według cen z drugiego kwartału 2009r. wynosiła 50.759,61 zł (dowód - opinia biegłej rzeczoznawcy M. L. (1), uzupełniająca ustna i pisemna). Powódka wnioskiem z dnia 22 stycznia 2008r. zwróciła się do Prezydenta Miasta B. o ustalenie warunków zabudowy nieruchomości pozwanego. Inwestycja powódki nosiła nazwę „Zmiana konstrukcji dachu na istniejącym budynku mieszkalnym jednorodzinny, termoizolacja i wymiana okien”. Wobec powódki jako inwestora w dniu 20 lutego 2008r. została wydana decyzja przez Prezydenta Miasta B. nr (...) o warunkach zabudowy zgodnie z jej wnioskiem. Pozwany wnioskiem z grudnia 2008r. zwrócił się do Starosty (...) o pozwolenie na kontynuację budowy budynku mieszkalnego na przedmiotowej nieruchomości, dołączając projekt budowlany. Starosta (...) decyzją z dnia 18 lutego 2009r. nr (...) zatwierdził projekt budowlany i udzielił pozwolenia na budowę dla pozwanego jako inwestora zamierzenia budowlanego pod nazwą kontynuacja budowy budynku mieszkalnego jednorodzinny. Wnioskiem z dnia 27 marca 2009r. pozwany zwrócił się do Starosty (...) o wydanie dziennika budowy. Na skutek pozwu pozwanego przeciwko powódce o alimenty Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 8 sierpnia 2008r. akt XVII RCa 171/08 zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Będzinie zasądzając na rzecz pozwanego od powódki alimenty w kwocie po 100 zł miesięcznie, poczynając kwietnia 2008r. Pozwany umową z dnia 31 lipca 200r. zawartą z D. M. i L. M. sprzedał nieruchomość położoną w B. przy ul. (...).

Sąd pierwszej instancji podzielił opinię biegłej M. L. (1) albowiem była ona jasna, logiczna i nie zawierała wewnętrznych sprzeczności.

W ocenie sądu pierwszej instancji powództwo jest częściowo zasadne. W okresie do 16 lipca 2003r. powódka była dzierżycielem nieruchomości położonej przy ul. (...), jako przedstawiciel ustawowy małoletniego wówczas powoda sprawowała zarząd jego majątkiem oraz finansowała i inicjowała prace na tej nieruchomości, zatem poczynione w tym czasie nakłady nie ulegają zwrotowi. Dlatego też za okres do czasu osiągnięcia przez pozwanego pełnoletniości powództwo należało oddać. Natomiast za okres, w którym pozwany był już pełnoletni dzierżenie przez powódkę nieruchomości nie uległo przekształceniu w posiadanie, powódka dalej była dzierżycielem, do rozliczeń należało zatem zastosować przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia tj. art. 752 i nast. kc. W takiej sytuacji zdaniem sądu pierwszej instancji znajduje zastosowanie art. 753 § 2 kc czyli powódka ma prawo do zwrotu uzasadnionych wydatków wraz z odsetkami. Powódka ma prawo do zwrotu nakładów koniecznych i użytecznych w wysokości 50.759,61 zł

wyliczonej przez biegłą M. L.. Zatem taką kwotę sąd pierwszej instancji na rzecz powódki zasądził, w pozostałej części powództwo oddalił. O kosztach orzekł na mocy art. 100 kpc.

Od wyroku tego wniósł apelację pozwany.

Zaskarżył wyrok w pkt. 1,3,4 i 5; zarzucił:

a) obrazę przepisu art. 386 § 6 kpc przez jego niezastosowanie;

b) obrazę przepisu art. 753 § 2 kc przez jego niesłuszne zastosowanie oraz art. 755 kc przez jego pominięcie;

c) błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na uznaniu, iż pozwany zaakceptował działania powódki, a powódka dysponowała wyłącznie swoimi pieniędzmi na sfinansowanie robót.

Wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za II instancję, a także obciążenie powódki kosztami postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanego zasadna nie jest i skutku odnieść nie może. Wbrew zarzutom skarżącego zaskarżony wyrok uznać należy za trafny.

Na wstępie wskazać należy, iż wyrok zaskarżony został tylko przez pozwanego zatem przedmiotem rozważań Sądu Apelacyjnego jest jedynie kwestia rozliczeń poniesionych przez powódkę wydatków na nieruchomości pozwanego w okresie, w którym pozwany był już pełnoletni.

Chybione są zarzuty pozwanego, co do poczynionych przez sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych. Wbrew podnoszonym zarzutom sąd pierwszej instancji ustalił prawidłowy stan faktyczny, dokonując oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności zeznań świadków i stron nie przekroczył zasady swobodnej oceny dowodów.

Prawidłowo też podzielił wnioski płynące z opinii biegłej M. L., opinia ta jest bowiem jasna, logiczna, spójna i w wystarczający sposób wyjaśnia zagadnienia wymagające wiadomości specjalnych.

W uzasadnieniu wyroku uchylającego pierwsze rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego i przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania Sąd Apelacyjny przesądził (art. 386 § 6 kpc), że ustalając podstawę prawną rozliczeń pomiędzy powódką a pozwanym należy rozgraniczyć dwa okresy: pierwszy, gdy pozwany był niepełnoletni, a powódka wykonywała wobec niego władzę rodzicielską i władała za niego nieruchomością, oraz drugi, gdy pozwany pełnoletniość osiągnął. Przesądził także, że w okresie, w którym pozwany był niepełnoletni powódka była dzierżycielem nieruchomości (art. 338 kc), a nie posiadaczem samoistnym (art. 336 kc) i do rozliczenia w tym okresie nie mogą być stosowane przepisy art. 224 i następane kc. Wskazał także, że jeśli chodzi o drugi z okresów tj. gdy pozwany osiągnął już pełnoletniość zebrany materiał dowodowy nie daje jednoznacznych podstaw do ustalenia na jakiej podstawie powódka władała nieruchomością pozwanego. Podniósł nadto, że wola władania może ulec zmianie i może dojść do przekształcenia dzierżenia w posiadanie, musi być jednak zmanifestowana na zewnątrz, może też przybrać inną formę np. prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia. Rację ma sąd pierwszej instancji, iż w okolicznościach niniejszej sprawy nie doszło do przekształcenia dzierżenia powódki po osiągnięciu pełnoletniości przez pozwanego w posiadanie samoistne. Nie było bowiem żadnego zmanifestowania ze strony powódki wobec otoczenia aktu władztwa nad rzeczą dla siebie. Rację ma także zdaniem Sądu Apelacyjnego sąd pierwszej instancji ustalając, iż po osiągnięciu pełnoletniości przez pozwanego do rozliczeń pomiędzy nim, a powódką należy stosować przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia (art. 752 i nast. kc).

Pojęcie prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia odnosi się bowiem właśnie do przypadków działania stanowiącego ingerencję w cudze sprawy przez osobę, która nie jest do tego uprawniona ani zobowiązana, w granicach wyznaczonych

przepisem art. 752 k.c. W wyroku z 30 czerwca 2005 r., IV CK 784/04, (LEX nr 183613) Sąd Najwyższy stwierdził, że przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia znajdują zastosowanie wtedy, gdy prowadzącego nic nie upoważnia ani nic nie zobowiązuje do działania na rzecz osoby zainteresowanej. Konsekwentnie, nie może być mowy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia w sytuacji, gdy istnieje jakikolwiek obowiązek prawny do podjęcia określonych czynności.

Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia dotyczy podjęcia czynności stanowiącej ingerencję w cudze sprawy bez jakiegokolwiek tytułu prawnego, obejmuje dokonywanie czynności zarówno faktycznych (np. naprawienie cudzej rzeczy, odśnieżenie cudzego podwórza), jak i prawnych. Prowadzeniem cudzych spraw może być dokonanie jednej czynności, większej liczby pojedynczych czynności, a także pewnej ich grupy stanowiącej określoną całość (np. zarządzanie cudzym przedsiębiorstwem czy gospodarstwem rolnym). Dokonanie czynności faktycznej może wywołać skutki zarówno faktyczne, jak i prawne. Sprawą cudzą jest sprawa należąca do sfery interesów innej osoby. Motywy czy pobudki prowadzenia cudzej sprawy mogą mieć różnicowany charakter. Najczęściej mają one charakter altruistyczny i wynikają zazwyczaj z więzi osobistej istniejącej między działającym a osobą, której sprawa jest prowadzona (np. stosunki rodzinne). Celem działania może być przysporzenie tej osobie korzyści, zapobieżenie szkodzie bądź zmniejszenie jej rozmiarów. Przesłanka w postaci braku tytułu prawnego do zajmowania się cudzą sprawą może istnieć od początku, gdy prowadzący podjął czynność bez stosownego umocowania, bądź też zaistnieć w toku prowadzenia sprawy, gdy prowadzący początkowo był umocowany, ale jego uprawnienie wygasło (patrz Katarzyna Kopaczyńska – Piecziak, komentarz do art. 752 kpc, lex 2010). Rację ma zatem, wbrew zarzutom skarżącego sąd pierwszej instancji, że skoro po uzyskaniu pełnoletniości przez syna powódka nadal zajmowała się sprawami nieruchomości pozwanego nie posiadając do tego uprawnień ani nie będąc do tego zobowiązaną wypełniała przesłanki przepisów regulujących prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia.

Na marginesie wskazać należy, iż wbrew zarzutom skarżącego zgodnie z poglądem wyrażonym w Komentarzu do art. 338 Kodeksu Cywilnego, T. A. Filipiak, lex 2009) dzierzycielem może być także osoba prowadząca cudzą sprawę bez zlecenia.

Trafnie przyjął więc w tej sytuacji sąd pierwszej instancji, iż z mocy art. 753 § 2 zdanie drugie kc powódka, która działała zgodnie ze swoimi obowiązkami może żądać zwrotu uzasadnionych wydatków i nakładów z ustawowymi odsetkami. Nie ma w niniejszej sprawie wbrew zarzutom skarżącego zastosowanie art. 754 kc i 755 kc. Zebrany w sprawie materiał dowodowy dawał podstawę sądowi pierwszej instancji do ustalenia, że powódka działała zgodnie ze swoimi obowiązkami, nie działała wbrew woli pozwanego, nie dokonywała zmian bez wyraźnej potrzeby lub korzyści pozwanego. Pozwany wiedział o działaniach powódki, nie protestował przeciwko nim, godził się z nimi, nadto kontynuował prowadzoną przez powódkę budowę. W okolicznościach niniejszej sprawy nie można więc przyjąć aby nie akceptował działań powódki. Dlatego też wbrew zarzutom skarżącego powódka ma prawo do żądania zwrotu uzasadnionych wydatków i nakładów wraz z odsetkami.

Prawo żądania zwrotu dotyczy wszelkich wydatków, które były uzasadnione, a więc zostały poniesione w celu należytego wykonania czynności. Uznać za takie należy nie tylko wydatki konieczne, ale również inne potrzebne do prawidłowej realizacji dokonywanych przez niego czynności. Także w odniesieniu do nakładów prowadzący cudzą sprawę bez zlecenia może żądać ich zwrotu, o ile były uzasadnione w celu należytego wykonania umowy. W tym zakresie zwrot powinien obejmować nakłady konieczne i użyteczne (tak A. Szpunar (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 2, s. 690). Nadto prowadzący cudzą sprawę bez zlecenia może żądać zwrotu uzasadnionych wydatków i nakładów z ustawowymi odsetkami od dnia ich poczynienia.

Słusznie więc zasądził sąd pierwszej instancji na rzecz powódki wyliczoną przez biegłą wartość nakładów koniecznych i użytecznych poczynionych przez powódkę po dniu 16 lipca 2003r. na nieruchomość pozwanego.

Chybione są także pozostałe zarzuty podnoszone przez pozwanego, do których istotnie sąd pierwszej instancji się w ogóle się nie odniósł. Nie ma w zebranych w sprawie materiale dowodowym podstaw do podzielenia zarzutu pozwanego, że czynione przez powódkę nakłady po uzyskaniu przez niego pełnoletniości miały charakter darowizny.

Nie ma też podstaw do przyjęcia aby nakłady czynione przez powódkę po uzyskaniu przez pozwanego pełnoletności były czynione z majątku wspólnego powódki i jej męża. Powódka i jej mąż byli w separacji faktycznej od 1998r., kiedy to mąż powódki wyprowadził się ze wspólnego domu. Powódka podnosiła, że nakłady czyniła ze swojego majątku odrębnego, m.in. darowizn na jej rzecz od rodziców. Twierdzenia te zasługują na wiarę także i dlatego, że były mąż powódki składający zeznania jako świadek twierdził, iż on nigdy żadnych nakładów na nieruchomości syna nie czynił. Zarzuty pozwanego, iż materiały użyte do robót zostały nabyte w trakcie budowy domu nie zostały wykazane.

Reasumując apelację jako całkowicie nieuzasadnioną należało oddalić na mocy art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na mocy art. 98 kpc.

Nie orzeczono o kosztach pomocy prawnej udzielonej urzędowi pozwanemu w postępowaniu apelacyjnym, gdyż pełnomocnik pozwanego nie złożył wymaganego przez - § 16 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.02.163.1349) - wniosku i oświadczenia, że koszty te nie zostały pokryte w całości lub w części.